

Correspondance

Обяснение в любов към Париж, силата на книгите и красотата на приятелството между поколенията. – **Booklist**

Correspondance

ПАРИЖКАТА

БИБЛИОТЕКА

ДЖАНЕТ СКЕСЛИН ЧАРЛС

ГЛАВА 1

Огил

ПАРИЖ, ФЕВРУАРИ 1939 г.

В ГЛАВАТА МИ СЕ НОСЕХА ЧИСЛА КАТО ЗВЕЗДИ. 823. Числата бяха ключът към нов живот. 822. Съзвездия от надежда. 841. В спалнята ми късно нощем, сутрин, когато отивах да си взема кроасан, поредица след поредица – 810, 840, 890 – се низеха пред очите ми. Бяха символ на свобода, на бъдещето. Наред с числата, изучавах историята на библиотеките чак до началото на шестнайсети век. Докато Хенри VIII обезглавявал жените си в Англия, нашият крал Франсоа модернизирал библиотеката си и я отворил за учените. Кралската колекция дала началото на *Bibliothèque Nationale*¹. Сега, на бюрото в спалнята ми, се подготвях за интервю за работа в Американската библиотека, като преглеждах за последно записките си: основана през хиляда деветстотин и двайсета година, първата в Париж, която направила лавиците си общодостъпни – за читатели се записали хора от повече от трийсет страни, четвърт от тях от Франция. Бях се вкопчила здраво в тези факти и цифри с надеждата, че ще ми придадат квалифициран вид в очите на Директорката.

Поех от семейния ни апартамент по опушената улица „Рим“ срещу гара „Сен-Лазар“, където локомотивите кашляха дим. Вятърът рошеше косата ми и аз напъхах кичурите под

¹ Националната библиотека (фр. ез.). – б. пр.

вълнената си шапка. В далечината зърнах златното кубе на църквата „Сент-Августин“. Религия, 200. Старият завет, 221. Ами Новият завет? Зачаках, но номерът не се появи. Бях толкова нервна, че забравях и най-простите факти. Извадих бележника си от чантата. А, да, 225. Знаех си.

Любимата ми част от библиотечното образование беше Десетичната класификация на Дюи. Измислена през 1873 година от американския библиотекар Мелвил Дюи, тя използва десет класове, за да организира библиотечните книги на лавиците по теми. За всичко има число – номер, който позволява на всеки читател да открие всяка книга във всяка библиотека. Мама например се гордееше със своето 648 (домакинство). Татко не би го признал, но наистина се наслаждава на 785 (камерна музика). Брат ми близък е по-скоро 636.8 тип човек, докато аз предпочитам 636.7 (котки и кучета, респективно).

Пристигнах на *le grand boulevard*² – където за една пресечка разстояние градът се отърсваше от престилката на работническата класа и намяташе палто от норка. Натрапчивата миризма на въглища се разсея, заместена от медения жасмин на „Джой“, а жените, които го носеха, разглеждаха с възхита витрините с рокли „Нина Ричи“ и зелени кожени ръкавици „Кислав“. Понататък заобиколих няколко музиканти, излизаци от магазин, където се продават набръчкани партитури, подминах сграда в бароков стил със синя врата и свих зад ъгъла, отправяйки се към тясна странична уличка. Знаех пътя наизуст.

Обичах Париж, този град на тайните. Подобно на кориците на книгите – някои с кожена, а други с платнена подвързия – всяка парижка врата водеше до неподозирани светове. Дворовете можеха да крият оплетени велосипеди или закръглен портиер, въоръжен с метла. В случая на Библиотеката зад масивната дървена врата се криеше тайна градина. Обградена от петунии от една страна и морава от другата, постланата с бели камъчета пътека водеше към имение с фасада от тухли и камък. Прекрачих прага, минавайки под френското и американското знаме, които се вееха едно до друго, и закачих жакета си на разнебитената закачалка. Вдишах най-прекрасното ухание

² Главният булевард (фр. ез.). – б. пр.

на света – меланж от мъхестия дъх на плесенявали томове и шумолящи вестникарски страници, и се почувствах у дома си.

Бях подранила с няколко минути за интервюто и затова подминах регистратурата, където винаги вежливият библиотекар изслушваше няколко души („Къде в Париж мога да намеря хубава пържола?“, питаше един новак с каубойски ботуши. „Защо трябва да плащам глобата, при положение че дори не завърших книгата?“, сърдеше се свадливата госпожа Симон) и влязох в уютната читалня.

На една маса близо до френските прозорци професор Коен се беше зачела внимателно във вестника, а в шиньона ѝ беше затъкнато наперено пауново перо: господин Прайс-Джоунс се бе вглъбил в „Таймс“ и пафкаше лулата си. Обикновено бих ги поздравила, но бях притеснена заради интервюто, затова потърсих убежище сред лавиците. Обичах да съм заобиколена от истории, някои стари като света, други – публикувани едва преди месец.

Реших да потърся някой роман за брат ми. Тракането на пишестата машина, на която печаташе памфлетите си, все по-често ме събуждаше посреднощ. Ако не пишеше статии за това как Франция трябва да помага на бежанците, прогонени от Испания заради гражданската война, Реми създаваше текстове за това как Хитлер щял да превземе Европа така, както си бил присвоил парче от Чехословакия. Единственото, което можеше да накара Реми да забрави тревогите си – тоест чуждите тревоги, – бе добрата книга.

Прокарах пръсти по гръбчетата. Избрах един том и отворих на произволна страница. Никога не съдех за книгата по първото изречение. Напомняше ми за първата и последна среща, на която бях излизала, когато и двамата се усмихваме прекалено широко. Не, отворях на страница по средата, където авторът не се мъчеше да ме впечатли. „В живота има мрак, има и светлина, вие сте част от светлината.“³ *Oui. Merci*, господин Стокър. Това бих казала на Реми, ако можех.

Сега вече закъснявах. Втурнах се към регистратурата, където се подписах на читателския си картон и плъзнах „Дракула“

³ Стокър, Брам, „Дракула“, превод от англ. ез. Слави Ганев, 2015 г. – б. пр.

в чантата си. Директорката вече ме очакваше. Както винаги кестенявата ѝ коса беше прибрана в кок, а в ръката ѝ се виждаше сребриста химикалка.

Всички знаеха коя е госпожица Рийдър. Тя пишеше статии за вестници и омайваше слушателите на радиото, канейки всички в библиотеката – студенти, преподаватели, войници, чужденци и французи. Казваше, че тук има място за всекиго.

– Аз съм Одил Суше. Съжалявам за закъснението. Подраних и отворих една книга...

– Четенето е опасно – усмихна се многозначително госпожица Рийдър. – Да отидем в кабинета ми.

Последвах я през читалнята, където читатели в елегантни костюми снижиха вестниците си, за да огледат по-добре известната директорка, после нагоре по витото стълбище и надолу по коридора към сакралното крило „Само за служители“ и кабинета ѝ, който ухаеше на кафе. На стената висеше голяма въздушна снимка на град, чиито пресечки наподобяваха шахматна дъска и толкова се различаваха от лъкатушещите улици на Париж.

Тя долови интереса ми.

– Това е Вашингтон, окръг Колумбия. Някога работех в Библиотеката на Конгреса.

Направи ми знак да седна и се настани зад бюрото си, което беше покрито с листове – някои се опитваха да се измъкнат от контейнера за кореспонденция, други бяха затиснати с перфоратор. В ъгъла се виждаше лъскав черен телефон. До госпожица Рийдър имаше кресло с купчина книги. Забелязах романи на Исак Динесен и Едит Уортън. От всеки се подаваше книгоразделител – по-точно ярка панделка – и приканваше директорката да се завърне.

Какъв тип читателка беше госпожица Рийдър? За разлика от мен, тя никога не би оставила книгите разтворени заради липсата на *marque-page*⁴. Никога не би ги трупала на купчини под леглото си. Би чела четири-пет наведнъж. Книга, пъхната в чантата ѝ за пътуванията с автобус през града. Една, четена за мнение по молба на близка приятелка. Друга, за която никой

⁴ Книгоразделител (фр. ез.). – б. пр.

никога не би узнал – тайно удоволствие за дъждовен неделен следобед...

– Кой е любимият ви автор? – попита госпожица Рийдър.

Кой е любимият ви автор? Непосилен въпрос. Как е възможно човек да избере само един? Всъщност двете с леля Каро бяхме измислили категории – мъртви автори, живи, чуждестранни, френски и т.н., – за да избегнем избора. Замислих се за книгите в читалнята, които преди миг бях докосвала, книги, които ме бяха докоснали. Възхищавах се на размишленията на Ралф Уолдо Емерсън: *Не съм сам, докато чета и пиша, макар никой да не е с мен*, както и на тези на Джейн Остин. Макар авторката да бе писала през деветнайсети век, положението на много от съвременните жени си оставаше същото: бъдещето се определяше от човека, за когото ще се омъжат. Преди три месеца, когато заявих на родителите си, че не се нуждая от съпруг, татко изсумтя и започна да води нов подчинен от работата си на всеки неделен обяд.

Поднасяше ги на поднос, досущ като пуйката, чиито криле мама привързваше към тялото и поръсваше с магданоз: „Марк никога не е пропускал и един работен ден дори когато беше болен от грип!“.

– Четете, нали?

Баща ми често се оплакваше, че устата ми работи по-чевръсно от ума. В пристъп на отчаяние, отговорих на първия въпрос на госпожица Рийдър:

– Любимият ми мъртъв автор е Достоевски, защото харесвам героя му Разколников. Той не е единственият, който иска да халоса някого по главата.

Мълчание.

Защо не отговорих нещо нормално – например Зола Нийл Хърстън, любимата ми жива авторка?

– За мен беше чест да се запозная с вас.

Поех към вратата, убедена, че интервюто е приключило.

Докато пръстите ми се протягаха към дръжката, дочух госпожица Рийдър да казва:

– „Отдайте се на живота направо, без да разсъждавате; не се безпокойте – право на брега ще ви изхвърли и на крака ще ви постави!“⁵.

Любимият ми цитат от „Престъпление и наказание“. 891.73. Извърнах се.

– Повечето кандидати казват, че любимият им автор е Шекспир – каза тя.

– Единственият автор със собствен номер в Десетичната класификация на Дюи.

– Някои споменават „Джейн Еър“.

Това също би бил нормален отговор. Защо не казах Шарлот Бронте или която и да е Бронте, в този ред на мисли?

– Аз също обичам Джейн. Сестрите Бронте споделят един и същ класификационен номер – 823.8.

– Отговорът ви обаче ми хареса.

– Нима?

– Казахте каквото чувствате, а не това, което мислите, че искам да чуя.

Вярно беше.

– Не се страхувайте да сте различна. – Госпожица Рийдър се приведе напред. Погледът ѝ – интелигентен и уверен – срещна моя. – Защо искате да работите тук?

Не можех да ѝ разкрия истинската причина. Щеше да прозвучи ужасно.

– Наизустих Десетичната класификация на Дюи и завърших библиотекознание с отличен успех.

Тя хвърли поглед на молбата ми за работа.

– Резюмето ви е впечатляващо. Но все още не сте отговорили на въпроса ми.

– Имам читателска карта тук. Обичам английския...

– Да, виждам. – В гласа ѝ отекна нотка на разочарование. – Благодаря ви за отделеното време. Ще ви уведоим за решението ни след няколко седмици. Нека ви изпратя.

⁵ Достоевски, Фьодор М., „Престъпление и наказание“, превод от руски ез. Георги Константинов, 2016 г. – б. пр.

Когато останах сама на двора, въздъхнах разочаровано. Може би трябваше да призная защо всъщност искам тази работа.

– Какво има, Одил? – попита професор Коен.

Обичах поредицата ѝ от лекции „Английска литература в Американската библиотека“, които винаги се провеждаха пред препълнени зали. Наметната със знаковия си пурпурен шал, тя правеше обезсърчаващи книги като „Беоулф“ достъпни, а лекциите ѝ бяха жизнерадостни и с щипка закачлив хумор. Присъствието ѝ беше обгърнато от облаците на скандалното ѝ минало, както и от люляковите нотки на нейния *parfum*. Казваха, че *Madame le professeur* произхожда от Милано. Примабалерина, отказала се от звездния си статут (и от скучния си съпруг), за да последва любовника си в Бразавил⁶. Когато се завърнала в Париж – сама, – тя учила в Сорбоната и като Симон дьо Бовоар, преминала *l'agrégation* – почти невъзможния за вземане държавен изпит, за да преподава на най-високо ниво.

– Одил?

– Изложих се на интервюто.

– Умна млада жена като теб? Каза ли на госпожица Рийдър, че не си пропуснала нито една от лекциите ми? Искане ми се всичките ми студенти да бяха толкова прилежни!

– Не ми хрумна да го спомена.

– Напиши всичко, което би желала да ѝ кажеш, в благодарствена бележка.

– Няма да ме избере.

– Животът е битка. Трябва да се бориш за това, което искаш.

Представих си как се вкопчвам в госпожица Рийдър и я разтърсвам.

– Не съм сигурна...

– Аз пък съм – отсече професор Коен. – Да не мислиш, че старомодните мъже в Сорбоната ме наеха просто така? Здравно се потрудох, за да ги убедя, че една жена може да води курсове в университета.

Вдигнах поглед. Преди забелязвах само лилавия шал на професорката. Сега видях стоманените ѝ очи.

⁶ Столицата на Конго. – б. пр.